

עיני הכהן"].

כאורגת. ואם היה הנגע במקום הערוה (55) דיה שתתכופף **כמניקה את בנה** (56).

אמר רבה בר רב הונא: נימא אחת קשורה, הרי היא מהודקת היטב, ולכן היא — **חוצצת.**

שלש נימות הקשורות אינן מהודקות ולכן — ב-טו **אינן חוצצות.**

שתים נימות הקשורות **איני יודע** אם הן מהודקות היטב עד שתחצוצנה.

ורבי יוחנן אמר: אנו אין לנו שתחצוצן אלא

האיש שיש בו נגע בבית השחי — צריך שיהיה **נראה** לכהן **בעודר.** והיינו שאינו חייב להרים את ידו לגמרי אלא דיו שיגבינהו כמי שעודר, ואם במצב שכזה לא יראה הכהן את הנגע כטמא הרי הוא טהור.

ואם היה הנגע בבית הערוה אינו צריך להתכופף לגמרי כדי שיראנו הכהן היטב אלא דיו שיתכופף **כמוסק זיתים.**

והאשה שהיה בה נגע בבית השחי דיה שתהיה **נראת** לכהן כשהיא מרימה ידה

לטהרות ואולם לבעלה כשרה הטבילה על גבי כלי חרס, ובנמל, ואין נתינת תבשיל לבנה חוצצת בטבילה, וכמו כן שאר המימרות המחמירות יותר מהמבואר במשנה במקואות לא נאמרו על טבילה להטהר לבעלה אלא לאשה העסוקה בטהרות. [והיינו, שלגבי לפלוף שבתוך העין במסכת מקואות משמע שאפילו יבש אינו חוצץ, ולדברי מר עוקבא חוצץ וכמש"כ התוס' לעיל. וכמו כן שנינו במסכת מקואות "גלד שעל המכה אינו חוצץ", ומשמע שאם לא יצא הגלד חוץ המכה אינו חוצץ אפילו אחר שלשה ימים ובסוגייתנו לגבי "ריבדא דכוסלתא" לא חלקו בזה]. חוץ מדברי ריש לקיש, שאשה צריכה לטבול דרך גדילתה, שנאמרו אף לבעלה.

ואולם שיטת **הרמב"ם** שזה חוזר רק מהמימרא של נתנה תבשיל לבנה ואילך. ובדברי **הראב"ד** מבואר שרק ג' מימרות נאמרו לטהרות בלבד, והם ריבדא דכוסלתא, ולפלוף שבעין, וכחול שחוץ לעין. והטעם, משום שמפרש **הראב"ד** את דברי הגמרא ולית הלכתא ככל הני שמעתא וכו' והוסיף וגרס "**אלא**" כי הא שאמר רבי יוחנן פתחה עיניה וכו', שזה נאמר אף לבעלה, והוכיחה הגמרא זאת מדאמר ריש לקיש

מגופה המכסה מקום אחר אינו מחשיב את המקום ל"מקום שאינו ראוי לביאת מים" עי"ש]. וכדברי **הראב"ד** והר"ש והרא"ש פסק השו"ע קצ"ו ל"ח.

55. **והתוס'** [ד"ה וכמניקה] פירשו ששיעור של "וכמניקה את בנה" לא נאמר לקביעת שיעור "בית הסתרים" בבית הערוה אלא לקביעות שיעור מקום הנסתר תחת הדר.

56. **הרי"ף,** **והרמב"ם** [ועוד ראשונים שהובא בתוד"ה פתחה] גרסו אחרי המימרא של רבי יוחנן פתחה עיניה וכו' "ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ריש לקיש האשה לא טבול וכו'", והיינו, שהמימרות המובאת קודם לכן להחמיר בדיני חציצה נאמרו רק כ"מעלה" לאשה העסוקה בטהרות אבל לגבי טהרה לבעלה אין להחמיר חומרות אלו.

ויש בזה כמה שיטות על איזה מן המימרות המובאות לעיל חוזרת גירסא זו. שיטת **רבינו תם** [בתוס' לעיל ס"ו: ד"ה אם] שמהמימרא של אשה לא תעמוד על כלי חרס, ואילך, הכל נאמר

נימא אחת, שהיא מהודקת היטב אבל שתיים אינם מהודקות ולפיכך אינם חוצצות⁽⁵⁷⁾.

אמר רבי יצחק, דבר תורה. מדין התורה רובו של השער⁽⁵⁸⁾ או רוב גופו שיש בו חציצה, המקפיד עליו, שמקפיד על החציצה

וכתב הסמ"ג בשם רא"מ וכן כתב המרדכי, שאף החולקים וסוברים שלא נאמרו הלכות אלו אלא לענין טהרות, מכל מקום הם מודים שלכתחילה יש להחמיר שלא יהיו חציצות אלו אף בטובלת לבעלה.

57. כן מבואר מדברי הרמב"ם והסמ"ג והרא"ש שפסקו כרבי יוחנן ששתיים אינן חוצצות. ואולם הר"ן והרשב"א ורבינו ירוחם פסקו ששתיים ספק הוא אם חוצצין, וכתב הבית יוסף שהם מפרשים את דברי רבי יוחנן "אנו אין לנו אלא אחת", כלומר, כדעת רבה בר הונא שאין אנו יודעים היאך ההלכה אלא באחת, שחוצצת, אבל בשתיים, ספק. [ועיין בתוה"א לב א שמבואר שלא כדברי הבית יוסף].

58. לדעת הגאונים הובאו ברמב"ם [פ"ב מהל' מקואות ה"ט"ו] רוב הגוף נידון בפני עצמו, וכמו כן רוב השער נידון בפני עצמו, ואין השיער מצטרף להשלים לרוב "אינו חצוץ", כשגופו חצוץ בחציו או ברובו וכמו כן אם השיער חצוץ ברובו אף אם אין חציצה כלל בגופו — הוי חציצה. [ועיין בחידושי המאירי למסכת עירובין שחידש שלדעה זו אף כל אבר מאברי הגוף נידון בפני עצמו ולא מצטרף עם שאר גופו, וכנ"ל לגבי שיער — ואולם "דעת יחיד" היא, ודעת שאר הפוסקים שדין זה נאמר אך בשער].

ודעת הרמב"ם [שם] שאין השיער נידון בפני עצמו אלא הרי הוא כחלק מן הגוף ולפיכך אינה חציצה עד שיחצץ רוב גופו, וכמו כן מצטרף השער להשלים לרוב הגוף לענין חציצה.

ובדעת רש"י נקטו התוס' בעירובין [ו ב] ובסוכה, וביבמות [עח א] שאין דין "רוב"

אשה לא תטבול וכו', שהטעם בשניהם הוא אחד, שצריכה לזוהר שלא תהדק מקומות בגופה וימנע ביאת מים לתוכה, ומאחר שדברי ריש לקיש נאמרו אף לבעלה כמו כן דברי רבי יוחנן. ושיטת הסמ"ג בשם הערוך שאף דברי ר"ל נאמרו לטהרות בלבד, ואדרבה כוונת הגמרא להוכיח שכמו שהמימרא של ריש לקיש ודאי נאמרה לטהרות בלבד שהלא למד את דינו מטומאת נגעים כמו כן שאר המימרות נאמרו לטהרות.

ואולם לשיטת הר"ף והרמב"ם ורבינו תם שמפרשים שמיימרא דרבי יוחנן אף היא בכלל הנאמרים לטהרות בלבד אי אפשר לפרש כדברי הראב"ד ולפיכך פירש הרשב"א שכוונת הגמרא שאין ההלכה ככל המימרות לעיל אלא ההלכה שנאמרה לבעלה בענין זה היא ההלכה שאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה.

וכתב הרמב"ן [הובא בחידושי הרשב"א] שההבדל בין דין "פתחה עיניה ביותר" שנאמר לטהרות בלבד, לבין דין המשנה "קרצה שפתותיה — כאילו לא טבלה", ש"בקריצת השפתיים בחוזק בודאי יש עכוב ביאת מים במקום הגלוי של השפתיים ואולם פתחה או עצמה עיניה ביותר אינה מעכבת כלום אלא קמטין בעלמא נעשים ליד עיניה במקום שדרכה בכך, ואפשר עוד שאין מעכבים המים לבוא בתוכם".

ואולם רש"י והרא"ש לא גרסו כגירסא זו אלא כגירסא המופיעה לפנינו ולפיכך פסקו שכל הלכות אלו נאמרו בין לגבי טהרות ובין לגבי בעלה. [ועיין שו"ע קצ"ח ל"ה וביאור הגר"א ס"ק מאן דאמר].

ומתכוין להסירה — חוצץ⁽⁵⁹⁾.

ומקשה הגמרא: ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד!⁽⁶⁰⁾

רובו ואינו מקפיד עליו — אינו חוצץ.

ומתרצת: היא גופה דין מיעוט המקפיד בעצמו שחוצץ אינו אלא משום גזרה, ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה?

וגזרו חכמים על רובו שאינו מקפיד — משום רובו המקפיד — משום שאם רובו שאינו מקפיד לא היה חוצץ בטבילה היו טועים האנשים ומכשירים אף רובו המקפיד.

אמר רב: נדה הטובלת מדין התורה בזמנה, במוצאי היום השביעי לנדתה, [מדין תורה, קודם שהחמירו בנות ישראל על עצמן] אינה טובלת אלא בלילה, ואינה יכולה לטבול ביום השביעי. ובזאת חלוקה טבילת נדה מטבילת זבה הטובלת ביום השביעי למנין ז' נקיים⁽⁶¹⁾.

וגזרו על מיעוטו המקפיד — משום רובו המקפיד — שאם היו מכשירין מיעוטו המקפיד היו טועין ומתירין אף רובו המקפיד.

וכתב הבית יוסף שיש להסתפק בדעת הרמב"ם באופן שרוב העולם מקפיד והיא אינה מקפדת אם נחשב כ"קפידא".

ולענין הלכה פסקו הטור והש"ע שבין אם היא מקפדת ובין אם דרך העולם להקפיד הרי זו חציצה.

עוד כתבו הראשונים בסוגייתנו שאף אם עתה אינה מקפדת, כל שעתידה להקפיד על חציצה זו הרי זו "קפידא" וחוצצת.

ו"מקפיד" אלא בשער ואולם בגופו אפילו מיעוט חוצץ ואפילו אינו מקפיד, ובחידושי הריטב"א למסכת עירובין [ו ב] נקט שדעת רש"י כדעת הגאונים הנ"ל.

59. הרשב"א [תוה"ק ב"ז ש"ז] פסק שאף על פי שאין האשה מקפידה, אם דרך הנשים להקפיד על חציצה זו — הרי זו חוצצת, וכן פסק רבינו ירוחם. וכתב הבית יוסף שטעם הדבר משום שבטלה דעתה אצל כל אדם שאם לא כן "נתת דבריך לשיעורין".

60. וכמו כן נגזור על מיעוטו שאינו מקפיד משום שרובו שאינו מקפיד — כן הוא בעירובין ובסוכה [ו ב] — רש"ש.

ובאופן שרוב הנשים אינם מקפידות ואשה זו מקפדת, דקדק הבית יוסף מדברי הרמב"ם שכתב [פ"ב מקואות] "שערה אחת שנקשרה חוצצת, והוא שיהא מקפיד עליה", עכ"ל הרמב"ם. והדבר ידוע שאין דרך העולם להקפיד על קשירת שערה אחת, ומכאן מוכח שאף קפידת האשה נגד דעת רוב העולם נחשבת כ"קפידא", וחוצצת.

61. וטעם הדבר הוא, שבספירת ז' נקיים של זבה משהגיע הבוקר של יום השביעי אמרינן "מקצת היום ככולו" ונחשב כאילו ספרה את היום עד סופו ולפיכך מדאורייתא טובלת ביום ומותרת לבעלה, מה שאין כן בשבעת ימי הנדה שאמרה התורה "שבעת ימים תהיה בנדתה", ללמד שאינה יכולה להטהר עד שיכלו כל שבעה ימי נדתה [רש"י, תו"כ].

ואולם מדברי הרשב"א שכתב [תוה"ק לא ב] "היו שערותיה קשורין וכו' עד שדרך האשה להקפיד הרי אלו חוצצין" מדוקדק שהדבר תלוי בדרך העולם ולא בקפידתה של הטובלת.

ושלא בזמנה, שעבר ליל טבילתה במוצאי שביעי ולא טבלה בו, טובלת למחרת בין ביום ובין בלילה.

רבי יוחנן אמר: בין בזמנה ובין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה — משום סרך בתה! שלא תבוא הבת הרואה את אמה טובלת ביום לטעות ולחשוב שיכולה היא לטבול גם ביום השביעי.

ואף רב הדר ביה ואף רב חזר בו מהוראתו.

דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב: נדה, בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה — משום סרך בתה!

אתקין רב אידי בעיר נרש למטבל ביומא דתמניא — משום אריותא [מפחד האריות]!

התקין רב אחא בר יעקב בעיר פפונאי לטבול ביום השמיני — משום גנבי!

התקין רב יהודה בעיר פומבדיתא לטבול ביום השמיני — משום צנה הקור שהיה שורר שם בלילות!

התקין רבא בעיר מחוזא לטבול ביום השמיני — משום אבולאי [שוערי העיר הנוכרים]!

אמר ליה רב פפא לרבא ולאביי: מכדי, מאחר האירנא, שעכשיו כולחו כל הנשים הרואות דם, ואפילו דם נידות, כספק זבות שוינהו רבנן, ולפיכך הם סופרות הם ז' ימים נקיים לאחר שפוסקות לראות דם. אם כן — ליטבלניהו יטבלו ביממא ביום דשביעא השביעי, דכיון שכבר חלפו ז' ימי נידות וחוששת רק משום ספק זיבות אמאי אינה יכולה לטבול ביום? (62)

השיבו אביי ורבא: משום דרבי שמעון, דתניא: כתוב בפרשת טהרת הזבה מטומאתה: "וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר", בא הכתוב ללמדנו — "אחר", אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת בין ז' ימי הטהרה, אלא תמנה ז' נקיים ברציפות של טהרה — דברי חכמים.

רבי שמעון אומר: "אחר תטהר" — אחר מעשה, שספרה מקצת היום של שביעי, תטהר בטבילה!

שטבעה להמשיך ולראות ראייה ארוכה]. והרז"ה [השגות לבעה"ג שעה"ש] כתב ששאלת רב פפא לאביי ורבא היא מדוע שלא יתירו לטבול ולשמש עם בעלה ביום השביעי [וכנ"ל בדברי הרשב"א שאין חשש שמא תראה] ועל זה תרצו לו, כדברי שמעון, שאסור לעשות כן. ואולם לדעת הרז"ה לא הוזכר איסור לטבול בלבד ביום השביעי משום שהטבילה בזמנה מצוה ולפיכך לא גזרו חכמים לבטל מצוה זו. [ועיין טור וב"י קצ"ז בדין טבילה בזמנה בזמנינו אם מצוה היא או לא].

62. כן פירשו רש"י והרמב"ן [וכן מבואר מדברי התוס' ד"ה אבל], והיינו, שאין כוונת רב פפא להקשות שיהיו מותרים לשמש עם בעלה ביום השביעי — כי משנה מפורשת היא לקמן עב א, שהמשמש ביום שעלול להתגלות למפרע כטמא הרי זו "תרבות רעה". [אמנם בחידושי הרשב"א ביאר שדעת חכמים החולקים על רבי שמעון ומתירים לשמש ביום ולא החשיבו זאת כ"תרבות רעה" משום שהזבה ביום השביעי בחזקת מסולקת דמים ואין לחוש שמא תראה ותסתור. ולקמן מדובר בשומרת יום כנגד יום

ראש השנה שחל להיות אחר השבת.

ורב חסדא אמר: כולחו, באותם זמנים שאי אפשר לסמוך את החפיפה לטבילה⁽⁶⁵⁾ — אמרינן שאינה חופפת בסמוך, אבל ללמוד מכאן לימי חול רגילים מהטעם "שכן מצינו" — לא אמרינן.

אלא היבא דאפשר — אפשר, ותסמוך. ורק היבא דלא אפשר — לא אפשר.

ורב יימר אמר: אפילו "שכן" — נמי אמרינן. לבר חוץ מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בהמישי בשבת. דלמוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת ליתא, שלא התירו לה להרחיק כל כך אפילו בראש השנה שחל לאחר השבת. דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה, ועדיף לחפוף בלילה על פני הרחקה כה מרובה של החפיפה מהטבילה.

אבל, אמרו חכמים: אסור לעשות כן, לטבול בשביעי, שמא תבא לידי ספק, שיתכן שתראה בהמשך היום ותסתור טהרתה, למפרע⁽⁶³⁾. ולפיכך אסור לה לטבול כי אם היא טבול היא עשויה לשמש והרי היא נכנסת בשימושה זה לידי ספק כרת⁽⁶⁴⁾.

אמר רב הונא: אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת — שכן מצינו שאשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת לפי שאי אפשר לה לחוף בשבת, ודנים אפשר מאי אפשר.

וכן אשה חופפת באחד בשבת וטובלת ברביעי בשבת — שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יו"ט שחל להיות אחר השבת.

וכן אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בהמישי בשבת — שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של

ביום השמיני משום סרך בתה [והיינו, שגזרה זו שייכת אף בזבה דאורייתא הסופרת ז' נקיים ולא רק בנדה ולפיכך חמירו אף בזמנינו שנחשבות הנשים כספק זבות]. ואולם דעת הראב"ה [סימן ק"צ]. ור' שמחה [הגה"מ פ"א מהל' א"ב] שאין גזירת "סרך בתה" אלא בנדה דאורייתא, שאם טבול ביום השביעי טבילתה פסולה מהתורה. מה שאין כן בזבה שאף אם טבול ביום השביעי עלתה לה טבילה ואך חכמים הם שאסרו לעשות כן שמא תשמש — לא גזרו בזה לאסור לטבול ביום השמיני, [ועיין לעיל הערה 62 דעת הרז"ה].

65. והטעם ש"אי אפשר" לחפוף במוצאי שבת, משום שלדעת ר' חסדא חוששים שמא מתוך שתמהר לטבול לא תחפוף יפה, ולפיכך עדיף לחפוף קודם לכן.

63. הטעם שאם ראתה בהמשך היום "סותרת טהרתה למפרע" משום שאין טהרתה ב"מקצת היום ככולו" אלא משום שאנו מחשיבים את ספירת מקצת היום הנקי כאילו כבר עבר כולו וספרתו ואי"צ להמתין עד שיעבור בפועל ואולם בודאי שאין כוונת התורה אלא שתטהר על ידי שבעה ימים נקיים ואל על ידי ששה ומקצת היום השביעי, ולפיכך כשראתה בהמשך היום השביעי נמצא שאין כאן "מקצת היום השביעי — הטהור — ככולו" אלא יום שביעי זה נתברר שטמא הוא.

64. דעת רוב הראשונים שאף בזמנינו שאין הנידה טובלת בזמנה במוצאי היום השביעי אלא החמירו בנות ישראל על עצמן לספור שבעה נקיים אחר ראייתה, מכל מקום אסורה לטבול

הלילה! ומכאן הוכיח רב אדא מסורא שמותר לאשה לחפוף בלילה ולטבול.

דרש רבא: אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת.

אמר ליה רב פפא לרבא: והא שלח רבין באגרתיה: אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת.

ותמה על עצמך: היאך כל אשה חופפת ביום וטובלת בלילה — הא הלא בעינן תכף לחפיפה טבילה, וליכא! אלא שאמרו שתחוף ביום שמא בלילה לא תחוף היטב משום שממהרת לחזור לביתה ולשמש. והיינו, שבקושי התירו להרחיק את החפיפה מהטבילה ולהקדימה ליום משום שחששו שלא תחוף כראוי בלילה. אך לא התירו להרחיק כל כך ולהקדים לחפוף מערב שבת. הדר חזר אוקי והעמיד רבא אמורא עליה לידו, ודרש: דברים שאמרת לפניכם טעות הן בידי.

ברם כך אמרו משמיה דרבי יוחנן: אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת,

ותמה על עצמך היאך חופפת ביום וטובלת בלילה — הא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וליכא!

והלכתא: אשה חופפת ביום וטובלת בלילה.

והלכתא: אשה לא תחוף אלא בלילה.

דרש מרימר: הלכתא כרב הסדא, שאין דנין "אפשר" מ"שאי אפשר" וכדמתרין רב יימר שאין לחוף בערב שבת ולטבול במוצאי ראש השנה, אלא תחפוף במוצאי ראש השנה.

איבעיא לחו: אשה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה? האם גזרו חז"ל שאסור לחפוף בלילה שמא תמהר לטבול ולא תחפוף יפה או שלא גזרו?

מר זוטרא — אוסר. ורב חיננא מסורא — שרי — מתיר.

אמר ליה רב אדא [מסורא]⁽⁶⁶⁾ (לרב חיננא מסורא) (מר זוטרא) לאו הכי הוה עובדא בדביתהו באשתו [ד]אבא מרי ריש גלותא, דאיקוט, שהתקוטטה עם בעלה ולא רצתה לטבול. אזל רב נחמן בר יצחק לפיוסה. ואמרה ליה: מאי איתיה השתא, מדוע באת עכשיו הרי אין לך מה להאיץ בי שאטבול עוד הלילה.

תסגי די בכך איתי למחר — היה לך לבוא מחר לפייסני שאטבול. וידע רב נחמן מאי קאמרה ליה, מדוע אמרה לו כך — שלא חפפה מבעוד יום.

אמר: וכי דודי קדירות להחם בהם מים חסרת, וכי טשטקי שיושבים עליהם חסרת, וכי עבדי חסרת, שלא חפפת מבעוד יום? הרי את יכולה לחפוף עכשיו ולטבול

כדברי רב חיננא מסורא שהתיר.

66. כן גרס הב"ח, ואי אפשר לגרוס כגירסא שלפנינו מפני שמהעובדא דריש גלותא מוכח